भाविन् त्रि॰ भू-सत्तायां णिनि। तैकोक्ते उज्ज्वल॰।

भाविन् त्रि॰ भू-गत्या॰ भविष्यति णिनि। १भविष्यत्पदार्थे "भाविनि भूतवदुपचारः" न्यायः। स्त्रियां ङीप्। भावो रत्यादिभावः सात्त्विकभावो वाऽस्त्यस्य एकाक्षरलदन्तत्वेऽपि वाहुल्यार्थे इनि ङीप्। २बहुभावान्वितायां स्त्रियाम् भरतः ३स्त्रीमात्रे राजनि॰। ४गन्धर्वकन्याभेदे स्त्री मार्कपु॰१२८ तत्र भामिनीति पाठान्तरम्।

भावुक न॰ भू-उकञ्। १मङ्गले २तद्वति त्रि॰ अमरः। ३भावनायुते त्रि॰ हेमच॰। "सङ्करहो रविका भुवि भावुकाः" इति भाग॰१।१।२।

भाव्य न॰ भू-आवश्यके भावे ण्यत्॥अवश्यभवितव्ये। भू-कर्त्तरि यत् भव्य आर्थे अण्। २भव्यशब्दार्थे "भावीत्यवश्यं यत् भाव्यं तत्र ब्रह्मा न बाधकः" काशि॰पु॰१८अ॰

भाष वचने भ्वा॰ आत्म॰ द्विक॰ सेट्। भाषते अभाषिष्ट। अदित् चङि न लुक्। उपसर्गपूर्वकस्तु तत्तदुपसर्गद्योतार्थार्थयुक्तवचने। परि+भाष्यकारमङ्गते।

भाषण न॰ भाष-भावे ल्युट्। कथने अमरः। वा॰द॰ उक्ते निर्वहणाङ्गभेदे "सन्धिर्विरोधो वचनम्" इत्युपक्रमे "भाषणं पूर्ववाक्यस्य" इत्यादिलोहिग्रन्थे कथितं यथा "मानदानादि भाषणम्"।

भाषा स्त्री भाष-क। १वाक्ये २संस्कृतादिवाक्ये च "अष्टादशभाषावारविलासिनीमुलङ्गः" इति वा॰द॰। भाषाभेदाश्च प्राकृतशब्दे ४६४८ पृ॰ दर्शिताः। अलङ्कारे ३प्रतिज्ञाः स्वकवाक्ये "यदाबेदयते राज्ञे तद्भाषेत्यभिधीयते" इति स्मृतिः। पूर्वपक्षशब्दे ४४०६ पृ॰ दृश्यम्। ४रागिणीभेदे हेमा॰।

भाषासम न॰ शब्दालङ्कारभेदे यथोक्तं वा॰द॰ १०परि॰। "शब्दैरेकविधैरेव भाषासु विविधासपि। साम्यं यत्र भवेत् सोऽयं भाषासम इतीष्यते" यथा "मञ्जुलमञ्जिमञ्जीरे कलनमञ्जीरे विहारसरसीतीरे। विरसाधि केलिधीरे किमाधि! धीरे च मन्यसारसमीरे" एष ग्रन्थः संस्कृतप्राकृतसौरसेनीमाध्यावन्तीनागराण्भ्रंशेष्वेकविध एव"।

भाषापाद पु॰कर्म॰। चतुर्थादध्यवहारे प्रतिज्ञाकथने वाक्यरूपे प्रथमेऽङ्गे पूर्वपक्षशब्दे ४४०६ पृ॰ दृश्यम्।

भाषिक त्रि॰भाषया निर्वृत्तः ठञ्। वेदादिपरिभाषानिर्वृत्ते निरु॰२।२। [काल्या॰श्रौ॰१।१।१८।१०। भाष्ये दृश्यम्।

भाषिकस्वर पु॰ कर्म। मन्त्रेतरवेदभागकथनाङ्गे पठितस्वरे

भाषित न॰भाष-भावे-क्त। १कथने कर्मणि-क्त। २कथिते त्रि॰। भाषितपुंस्कात् पा॰। भाषित उक्तः पुमान् येन कप्

भाष्य न॰ "सूत्रार्थो वर्ण्यते यत्र पदैः सूत्रानुसारिभिः। स्वपदानि च वर्ण्यन्ते भाष्यं भाष्यविदो जनाः" इत्युक्तलक्षणे १सूत्रव्याख्यानग्रन्थभेदे "कचिद्भाषितभाष्यमुक्तिका" नैष॰। २कथनीये त्रि॰।

भाष्यकार पु॰ भाष्यं करोति ञ-अच् उप॰स॰। पाणिन्यादिकृतभाष्यकारके पतञ्जलिप्रभृतौ भाष्यकाराश्च सूत्रभेदे विभिन्ना यथा पाणिनिसूत्रस्य पतञ्जलिः ब्रह्मसूत्रस्य शङ्कराचार्यादयः। योगसूत्रस्य वेदव्यासः, सांख्यसूत्रस्य विज्ञानभिक्षुः, गौतमसूत्रस्य वात्स्यायनः, कणादसूत्रस्य प्रशस्तपादः। मीमांसासूत्रस्य शबरस्वामी इत्यादयः। "अहस्य भाष्यकारश्च कृशाश्वीयधियाशुभौ। नैव शब्दाम्बुधेः पारं किमन्ये जडबुद्धयः" दुर्गसिंहः नैव न ऐव मतवन्तावित्यर्थः। क्विप् हृत॰। भाष्यकृदप्यत्र।

भास दीप्तौ भ्वा॰आत्म॰सक॰सेट्। भासते अभासिष्ट। चङि वा लुक्। अबीभसत् त अबभासत् त। ज्ञानविषयत्वे च "प्रकारीभूय भासते"। [मेदि॰ १६ज्ञानायां धरणिः।

भास् स्त्री भास-क्वप्-भावे क्विप्। १प्रभायाम् अमरः २मयूखे

भास पु॰ भास-भावे घञ्। १दीप्तौ विश्वः आधारे घञ् २गोष्ठे। कर्त्तरि अच्। ३कुक्कुरे ४शुक्रे च ५यज्ञस्तम्भवने हेमच॰ "यज्ञार्थमदत्तं वस्तु भासः काकोऽथवा भवेत्" स्मृतिः। ६कविभेदे "भासो हासः कविकुलगुरुः कालिदासो विलासः" प्रसन्नरा॰।

भासद न॰भसदः कटि?मस्त्येदम् अण्। चितस्थे श॰१०।१६२ भाष्यम्। यजु॰२५।६ वेददीपे च भासेते भास-वा॰अदि। भासद् दान्तः तत्रार्थे इत्युक्तम्।

भासन्त पु॰ भास-भाच्। १सूर्ये २चन्द्रे उणा॰ ४नक्षत्रे हेमच॰। ५सुन्दराकारे त्रि॰ ६भासवति ङीप्। मेदि॰। ७तारायां स्त्री गौरा॰ उणा॰।

भासस् न॰ भास-भावे असिच्। दीप्तौ द्विरूपकोषः।

भासाकेतु पु॰ भास-भावे अ। भासा दीप्तिः ६त॰। दीप्तिकारके वह्नौ त्रि॰ १०।२०।२।

भासापुर न॰ पुरभेदे द॰स॰ १६अ॰।

भासु पु॰ भास-उच्। सूर्ये त्रिका॰।

भासुर त्रि॰भास-उरच्। १दीप्तिशीले २स्फटिके च त्रिका॰ २वीरे पु॰ धरणिः ४कुक्कुटे न॰जटा॰। [(विभाति) राजनि॰।

भासुरपुष्पी स्त्री॰ भासुराणि पुष्पाण्यस्याः। दन्तिकायां

भास्कर पु॰ भासं करोति भास+ञ-टच् कर्म॰। १सूर्ये